

ZÍDEK, Petr–SIEBER, Karel: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*. 1. vydání. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2009. 394 stran. ISBN: 978-80-86506-76-0.

Publikace „Československo a Blízký východ v letech 1948–1989“ historika a redaktora Lidových novin Petra Zídka a historika a archiváře zpravodajství České televize Karla Siebera zaplňuje výraznou mezeru polistopadové knižní produkce věnující se problematice studené války a československé roli v ní ve vztahu k blízkovýchodním režimům. Práce navazuje na obdobnou studii „Československo a subsaharská Afrika v letech 1948–1989“, kterou vydali autoři taktéž společným dílem roku 2007.

Přestože samotní autoři vymezují žánr publikace na pomezí případové studie a encyklopedického hesla, obsah jednotlivých kapitol je prokládán prepisy nejruznějších diplomatických a stranických zpráv i záznamů rozhovorů s pamětníky (diplomaty, funkcionáři), jež oživují jinak koncizní výčet vývoje vzájemných vztahů mezi Československem a muslimskými zeměmi Afriky a Blízkého a Středního východu.

Precizně podložená práce, co se týče použitých pramenů, vychází především z archivních fondů Archivu ministerstva zahraničních věcí, Archivu ÚV KSČ v Národním archivu a částečně i z Vojenského ústředního archivu. Encyklopedického charakteru je abecední řazení 22 států, jimiž se oba autoři zabývají: Petr Zídek se věnuje Alžírsku, Tunisku, Maroku, Mauritanii, Ománu, Bahrajnu, Kataru, Spojeným arabským emirátům, Saúdské Arábii, Iráku a Íránu, Karel Sieber pak Libyi, Súdánu, oběma jemenským státům, Egyptu, Izraeli a Palestině.

V chronologicky řazeném výčtu událostí na pozadí vývoje sovětsko-československých vztahů odhalují autoři unikátní roli, kterou sehrávalo Československo v posilování sovětského vlivu na Blízkém východě, podmíněném do značné míry exportem zbraní. Práce mapuje rovněž směřování a přeorientování domácích ekonomických zájmů Československa na moskevské vedení, přestože se v mnoha případech stávalo, že se československá vláda snažila o poněkud samostatnější hospodářskou politiku, alespoň v rámci daných mantinelů.

Kapitoly věnované jednotlivým zemím se v závislosti na míře vzájemných vztahů člení na oddíly, uváděné klíčovými údobími historického vývoje nebo zásadními událostmi (smlouvami či konkrétními rozsáhlými dodávkami zbraní), aktivizací či naopak útlumem vztahů a několika výsadními osobnostmi. Přestože se samozřejmě situace v každé zemi vyvíjela odlišně, v zásadě je možno zobecnit celkovou politiku Československa vůči konkrétním státům časově i „ideologicky“. Na míře absorpce socialistické ideologie a postoji vůči Moskvě se pak diferencovala československá zahraniční politika, od krajně vyhraněného postoje vůči Izraeli přes podporu arabských nacionalistických režimů až po ambivalentní vztah k jasně prozápadním státům, jako bylo Maroko, Jordánsko za krále Husajna či Írán před islámskou revolucí, s nimiž se domácí propaganda musela vyrovnávat po svém: imperialistické, kapitalistické směřování oněch zemí ustupovalo do pozadí za účelem naplňování pragmatické hospodářské politiky.

Autoři si všímají rovněž stylistických proměn archivních pramenů, které se v 50. i 60. letech vyznačovaly větší stručností a informativností nežli v pozdějším období, kdy se tvůrci dokumentů uchylovali k ideologické frázovitosti a stylistické rozvleklosti let normalizačních. Pozoruhodná je rovněž šíře záběru, neomezující se pouze na politicko-hospodářskou problematiku, nýbrž v některých případech i na kulturní vztahy – například podrobný popis činnosti Art centra v Íránu za šáha Mohammada Rezy Pahlavího. Kniha je významným

počinem hned v několika oblastech historického výzkumu; odkrývá řadu dosud méně známých souvislostí a ve vztahu k tehdejším „spřáteleným“ zemím odhaluje povahu samotného československého režimu.

Tento výstup vznikl za podpory Univerzity Karlovy v Praze, Filozofické fakulty z prostředků specifického výzkumu na rok 2009, číslo projektu GRANTY/2009/224126.